

Undersøkte vestmaktene norske landingsplasser i februar 1940?

Av overløge Johan Scharffenberg

Viseadmiral Kurt Assmann var den øverste leder av den historiske avdeling i den tyske krigsmarines overkommando og hadde uinnskrenket adgang til samtlige krigsdagbøker, innstillinger og kampberetninger fra den tyske sjøkrigsledelse og alle tilknyttede tjenestesteder og til dem av det tyske utenriksministeriums akter som vedkom marinen. Hele dette materiale, ca. 60 000 bind, ble ført til England og overtatt av det britiske admiralitet.

Etter krigen ble Assmann innbudt til England som krigshistoriker, han arbeidet 3½ år i London, hvor han fikk adgang også til britisk materiale.

Han skriver selv: «Das hat mich in die wohl einzigartige Lage versetzt, den Ereignissen dieses Krieges von beiden Seiten her auf den Grund gehen zu können.»

Som et ledd i «German Naval History Series» utgav admiralitetet i 1948 en av Assmann utarbeidet avhandling «The German Campaign in Norway».

Forordet opplyser at avhandlingen er hovedsakelig bygd på de erobrede tyske maritime dokumenter som nå er i admiralitetets varetekt. «En del av henvisningene til

allierte operasjoner er hentet fra visse britiske kilder, som dog ikke kan bli ansett som helt tilforlættelige før den hele britiske historie er skrevet.

Verket kan derfor bli ansett som autoritativt fra tysk synspunkt, men ikke nødvendigvis med hensyn til allierte operasjoner.»

Med denne svake reservasjon går det britiske admiralitet god for fremstillingens vederheftighet.

På grunnlag av sine ti års studier har Assmann utarbeidet en inngående fremstilling av krigens historie slik han som tysk vitenskapsmann ser den. Dette arbeid var opprinnelig planlagt bare for en engelsk utgave i USA og England, men senere besluttet Assmann også å utgi det på tysk.

Arbeidet var avsluttet i juni 1950 og utkom under titelen «Deutsche Schicksalsjahre» hos Eberhard Brockhaus, Wiesbaden 1950. Jeg akter senere å skrive utførlig om dette meget viktige verk, men vil straks rette oppmerksomheten på et avsnitt som krever en norsk undersøkelse.

Spørsmålet er så alvorlig at avsnittet her blir gjengitt fra begge de nevnte arbeider i originalspråk.

«The German Campaign in Norway», s. 16.

«At the end of March the German authorities decided to occupy Norway because they considered Allied action imminent, either for landing in Norway or for the interruption of German shipping in Norwegian Territorial Waters. How far did this estimate by the German authorities correspond to the facts?

As a result of plans made on the 31st January and 1st February, 1940, by the Allied Military authorities the meeting of the Supreme War Council decided on the 5th February to prepare Franco-British forces for transport to Norway. On the 6th February Lord Halifax informed the Norwegian Minister in London that England wished to establish certain bases on the Norwegian coast, «in order to stop the German transport of ore from Narvik». But the British intentions actually went beyond this purpose. At the meeting of the Supreme Council already referred to the majority of the members, acting under British influence, had wished to extend the Scandinavian operation to include the Swedish ore mines at Gaellivare. At this meeting the view was expressed that action should not be dependent on a Finnish request for help, but should take the form of an independent surprise operation, «in order to save Finland or at least to seize the Swedish ore and the northern harbours». The operation

was to be conducted by the British authorities. In the middle of February British and French Staff officers inspected possible places, with Norwegian concurrence. By the beginning of March the Franco-British Expeditionary Force was ready.

A decision to carry out a modified landing operation and form bases in Norway was made on the 28th March, and the departure of the first transports was fixed for 5th April.»

II

«Deutsche Schicksalsjahre», s. 129.

«Auf Grund von Plänen, die am 31. 1. und 1. 2. 1940 in den alliierten Militärbesprechungen ausgearbeitet worden waren, beschloss der Oberste Rat der Alliierten in seiner Sitzung vom 5. 2. in Paris, in Grossbritannien französisch-britische Streitkräfte zum Transport nach Norwegen bereitzustellen. Am 6. 2. teilte der britische Aussenminister, Lord Halifax, dem norwegischen Gesandten in London mit, dass England sich gewisse Stützpunkte an der norwegischen Küste schaffen wolle, «um den deutschen Erztransport von Nar-

vik zu stoppen». Die englischen Absichten gingen jedoch tatsächlich über dieses Ziel hinaus. In der genannten Sitzung des Obersten Rates hatte sich unter englischem Einfluss die Mehrheit dahin ausgesprochen, die Operation Skandinavien auch auf die schwedischen Erzgruben von Gaellivare auszudehnen. In dieser Sitzung hatte sich auch die Ansicht durchgesetzt, die Aktion nicht von einem finnischen Hilferuf abhängig zu machen, sondern sie auch unabhängig davon, im Wege einer überraschenden Operation durchzuführen, um «Finnland zu retten oder doch mindestens die Hand auf das schwedische Erz und die nordischen Häfen zulegen.»¹⁾

Die Leitung der Operation wurde dem britischen Oberkommando übertragen. Mitte Februar besichtigten englische und französische Generalstabsoffiziere im Einvernehmen mit norwegischen Behörden geeignete Landungsstellen. Die Bereitstellung der britisch-französischen Expeditionstruppen war Anfang März beendet.^{1)»}

¹⁾ Aufzeichnung des Generals Gamelin vom 10.3. 40 (auch Ministerpräsident Daladier an den französischen Botschafter in London, Corbin, vom 21.2. 40.)

1/114836

Den tyske fremstilling er litt utførligere, men innholdet er det samme som i den engelske.

Hovedpunktene er:

1. De alliertes øverste krigsråd vedtok i et møte i Paris 5. februar 1940 å forberede avsendelsen av franske og britiske stridskrefter til Norge for å stanse utførselen av svensk malm over Narvik. Flertallet sluttet seg til et engelsk forslag om en operasjon også mot de svenske gruber.

2. 6. februar 1940 meddelte den britiske utenriksminister, lord Halifax, den norske sendemann i London [Colban] at England ønsket å opprette visse baser på den norske kyst for å stanse malmutførselen fra Narvik.

3. I midten av februar 1940 innsiserte britiske og franske generalstabsoffiserer passende landingssteder i Norge under norsk medvirken («with Norwegian concurrence», «im Einvernehmen mit norwegischen Behörden»).

Ad 1. Det øverste krigsråds forhandling 5. februar 1940 om en ekspedisjon til Norge er en kjensgjerning. Chamberlain tok for første gang Churchill med til et møte i krigsrådet, se Churchill: «The second world war», volume I, s. 442 flg.

Jacques Minart har i sin bok «P. C. Vincennes» (1945) gitt nærmere opplysninger, således (I. s. 186 flg.) om avtalen mellom den engelske general Mackesy og den franske general Audet om planens enkeltheter (målene var Stavanger, Bergen, Trondheim, Narvik i Norge og Kiruna, Gällivare, Boden, Luleå i Sverige).

Ad 2 Innholdet av meddelelsen fra Halifax til minister Colban 6. februar 1940 er ikke offentliggjort på norsk side.

I utenriksminister Koht's hemmelige skrivelse 20. mars 1940 til Forsvarsdepartementet om norsk mineutleggelse het det:

«Sendemann Colban har uttalt at han anser det helt nødvendig at Norge på en eller annen måte imøtekommer de britiske krav» osv.

En fortrolig innberetning av 16. februar 1940 fra den norske legasjon i Stockholm til Utenriksdepartementet, gjengav et forlydende om en nær forestående «avtale mellom England og Finland. Det antas at den engelske forutsetning går ut på på samme tid å foreta landsetning i Bergen, Trondheim og Narvik» (faksimile i tysk vitbok nr. 4, 1940).

Ad. 3. Dette punkt er det alvorligste og det for Norge mest kompromitterende, hvis det stemmer med sannheten.

Det britiske admiralitet må kjenne til at britiske generalstabsoffiserer var i Norge med dette oppdrag, ellers kunne det ikke tillate en slik påstand i en offisiell publikasjon.

Gamelin og Daladier som Assmann henviser til, nevner ikke noen sådan inspeksjon i Norge.

Den franske marineattaché i Oslo planla i februar 1940 en snartur til Trondheim og Narvik for å skaffe opplysninger (faksimile i tysk vitbok nr. 4, 1940, den utydelig gjengitte dato synes å være 8. februar).

Orlogskaptajn E. A. Steen skriver i en instruktiv avhandling «Storbritannias og Tysklands kappløp om Norge i 1940» i «Norsk Tidsskrift for Sjøvesen» (mai 1951 s. 179): «I midten av februar undersøkte britiske og franske stabsoffiserer mulige landingssteder i Norge». Han nevner ikke norsk medvirken.

Nødvendigheten av en hensynsløst ærlig offentlig undersøkelse, helst i rettslige former, trenger ikke nærmere grunngivning.

Johan Scharffenberg.

2 (1-2)

Morgenbladet

14/7.1951